

MIKES KELEMEN:

A Fejedelem halála.

Rodostó, 8. ápril. 1735.

AMITŐL tartottunk, abban már benne vagyunk. Az isten árvaságra téve bennünket, és kivevé ma közülünk a mi édes urunkat és atyánkat, három óra után reggel. Ma nagypéntek levén, mind a mennyei, mind a földi atyáinknak halálokat kell siratnunk. Az isten mára halasztotta halálát urunknak azért, hogy megszentelje halálának áldozatját annak érdemével, aki ma meghalt érettünk. Amicsoda életet élt, és amicsoda halála volt, hiszem, hogy megmondották neki: «Ma velem lélsz a paradicsomban!» — — Hullassuk bőséggel könyeinket, mert a keserűségnek ködje valóságosan reánk szállott. De ne azt a jó atyánkat sirassuk, mert őtet az isten annyi szenvedési után a mennyei lakadalomba vitte, ahol a gyönyörűségnek és az örömnök pohárából itatja, hanem mimagunkat sirassuk, kik nagy árvaságra jutottunk. Ki sem lehet mondani, micsoda nagy sírás és keserűség vagyon itt miközöttünk, még csak a legalábbvalón is. Itéld el, ha lehet, micsoda állapotban írom ezt a levelet. De mivel tudom, hogy örömet kívánnád tudni, mint esett szegénynek halála, mind ténnyel, mind könyhullatásimmal leírom, ha szinte az által megszaporítom is keserűségemet.

Úgy tetszik, hogy az utolsó levelemet az elmúlt hónapnak 25-dik napján írtam vala. Azután szegény mind nagy bágyadtságokat érzett. Igen keveset, de másként mindent a szokás szerint vitt végbe. Abban a gyengeségben is az esztergában dolgozott első ápriliséig. Az nap pedig a hideg erősen jött reá, és annál inkább meggyengítette. Másnap jobbacskán volt. Virágvasárnap a gyengeség miatt nem mehetett a templomba, hanem a közel való házból hallgatta a misét. — A mise után amely pap oda vitte neki a szentelt ágat, térden állva vette el keziből, mondván, hogy talán több ágat nem fog venni. Hétfőn jobbacskán volt — kedden hasonlóképen — még a dohányt is megkívánta és dohányozott. De azt csudálta mindenünk benne, hogy ő semmit halála órájáig a háznál való rendben el nem mulatott, se meg nem engedte, hogy őérette valamit elmulassanak. Mindennap szokott órában felöltözött, ebédelt és lefeküdt. Noha alig volt el, de mégis úgy megtartotta a rendet, mint egészséges korában. Szerdán délután nagyobb gyengeségbe esett, és csak mindenkor aludt. Egynehányszor kérdeztem, hogy mint vagyon? csak azt felelte: «Én jól

vagyok, semmi fájdalmat nem érzek». Csütörtökön, igen közel levén utolsó végéhez, elnehezédék, és az urat magához vette nagy buzgósággal. Este lefekvésnek ideje levén, kétfelől a karját tartották: de maga ment a hálólházába. A szavát igen nehéz volt már megérteni. Tizenkét óra felé éjszaka mindnyájan mellette voltunk. A pap kérlette tőle, ha akarja-e felvenni az utolsó kenetet? Intette szegény, hogy akarja. Annak vége levén, a pap szép intéseket és vigasztalásokat mondván neki, nem felelhetett reája: noha vettük észre, hogy eszén van — azt is láttuk, hogy az intéskor a szemeiből könnyhullatások folynak. Végtire szegény ma három óra után reggel, az istennek adván lelkét, elaluvék — mivel úgy halt meg, mint egy gyermek. Szüntelen reá néztünk: de mégis csak azon vettük észre általmene-telét, amidőn a szemei felnyiltak. Ő szegény árvaságra hagyva ben-nünket ezen az idegen földön. Itt irtóztató sívás rívás vagyon közöt-tünk. Az isten vigasztaljon meg minket.

EGY ESZTENDŐ UTÁN.

SZENTKIRÁLYI Gergely ott állt az udvaron. Mögötte a régi, öreg kuriális épület, előtte az istálló és az istállón túl a távoli hegyek körvonala. Ott állt, nézett maga elé, olykor meg-pogta a havat és elgondolkozott.

Egy esztendő nagy idő.

Tavaly ilyenkor valaki kiszólt a cselédházból: Kiss Ambrusné-nak fiúgyermeké született! Az idős asszonyok összegyűltek a falu-ból, ott énekeltek a cselédházban régi-régi üdvözlő nótákat, mint ahogy az errefelé szokás volt, Nagymihálytól kezdve fel a Szepességig. Kiss Ambrus nem volt akkor itt. Csatázott Romhánynál küzdött és azután, amikor visszajött...

... Nyár volt. Visszajött szagatatott ruhával, törött karddal és kacska kézzel. Kezéről hiányzott, arról a szép, erős, férfias kézről a középső ujj! Valamikor nótázó ember volt, hetyke, kemény, ön-tudatos legény, de erre a nyárra megfakult benne minden; bánatosan nézett a gyerekre, bánatosan az asszonyra és mindenkire. Urára is, Szentkirályi Gergely nemzetes úrra.